

PODNĚTY KATOLÍKŮ K ŘEŠENÍ SITUACE VĚŘÍCÍCH OBČANŮ V ČSSR

Dne 30. dubna 1986 zaslal František kardinál Tomášek, arcibiskup pražský a předseda Sboru ordinářů ČSR ministru kultury ČSR Dr. Milanu Klusákovi dopis s názvem „Naše aktuální problémy“.

Ve svém dopise dává podnět k novelizaci dosavadních předpisů o církevních a náboženských společnostech v ČSSR, zvláště zákon č. 218/49 Sb. o hospodářském zabezpečení církevních a náboženských společností státem a to vládním nařízením provádějícím tento zákon pro jednotlivé církve a náboženské společnosti.

Upozorňujeme, že jde o předpisy v té době již staré 37 let, během nichž došlo k změnám jak v čl. právním řádu, tak i v oblasti církevních předpisů.

Připomíná, že dosud platné předpisy z dřívější doby jsou v praxi příčinou nejasností a pochybností jak z hlediska administrativního, tak i z hlediska postihů za jejich porušování, zvláště když v trestním zákoně, zejména v § 178 „Maření dozoru nad církvemi a náboženskými společnostmi“ nejsou skutkové podstaty trestných činů uvedeny.

Očekává, že otázka novelizace základních právních předpisů o církevních a náboženských společnostech v ČSSR bude příslušnými státními orgány přezkoumána a to za účasti zástupců církví a náboženských společností.

Jako věřící občané plně podporujeme podnět Otce kardinála Tomáška ze dne 30. dubna 1986, ve kterém předložil některé zvláště naléhavé problémy, které je nutno řešit. Zvláště nás však znepokojuje, že na všechna dosavadní písemná podání, učiněná v posledních letech, nedostal vůbec žádnou odpověď, přesto že se obrátil na různé kompetentní státní orgány!

Protože v závěru svého dopisu Otec František kardinál Tomášek připomíná, že problémy, které ve svém podání uvádí, jsou jen některé a to zvláště naléhavé, že je však ještě řada problémů dalších, chtěli bychom na ně upozornit. Proto předkládáme ucelené kompletní řešení současného stavu v náboženské oblasti u nás.

1. Základním našim požadavkem je odluka církve od státu, z níž by vyplývalo, že stát se nebude vměšovat do organizace a činnosti církve. Z tohoto základního požadavku vyplývá většina ostatních našich návrhů, i když jejich dodržování by mělo být samozřejmě i v případě, kdy odluka církve od státu není.
2. Žádáme, aby státní orgány nebránily jmenování nových biskupů. Toto jmenování nových biskupů ať se stane vnitřní záležitostí církve, do níž by stát nezasahoval.
3. Žádáme, aby státní orgány nezasahovaly do jmenování kněží do duchovní správy farností. Všechna organizační opatření v této věci ať jsou převedena do sféry vnitřních záležitostí církevních.
4. Žádáme, aby státní orgány nezasahovaly do výběru a neurčovaly počet uchazečů studia na teologických fakultách a rovněž, aby nezasahovaly do výběru vyučujících.
5. Žádáme obnovení CM bohoslovecké fakulty v Olomouci.
6. Žádáme zavedení trvalého jáhenství podle rozhodnutí papeže Pavla VI ze dne 18. června 1967 pod názvem: „Všeobecné zásady o trvalém diakonátu“ který se má zavést v latinské církvi.
7. Žádáme, aby byla obnovena činnost všech dosavadních mužských i ženských řeholních společností včetně přijímání nových členů, jako je to i v sousední NDR, Polsku a jinde.
8. Žádáme, aby bylo uznáno právo věřících vytvářet volná laická náboženská společenství, která jako neformální komunita různého věkového a sociálního složení usměřovaná knězem, podle koncilního „Dekretu o laicích“, slouží duchovnímu růstu jejich členů. Tato společenství existují u katolických křesťanů jak v západních zemích, tak i např. v NDR, Polsku a v Maďarsku.
9. Žádáme, aby vyučování náboženství se konalo i mimo školu, buď v církevním prostoru na faře, v kostele nebo v jiných budovách. Aby bylo převedeno do vnitřních věcí církevních. Přihlášky dětí k vyučování ať se podávají farnímu úřadu a rozsah vyučování, rozdělení dětí ať provede na návrh duchovního správce místní ordinář.
10. Žádáme, aby bylo dovoleno navštěvovat kněžím vězení a nemocnice, když si to pacienti, vězni nebo jejich příbuzní přejí, ale i na základě vlastního přání kněze. Umožnit náboženské obřady ve věznicích a nemocnicích. Dovolit

věřícím ve výkonu trestu nosit kříže a další náboženské symboly a také mít u sebe náboženskou literaturu. Umožnit jim zpověď a duchovní rozhovory s kněžími.

11. Žádáme souhlas ke konání exercicií neboli duchovních cvičení pro laiky i kněze.

12. Žádáme, aby každé farní společenství u nás mohlo mít farní radu, jako je to i u jiných církví a v jiných státech, v níž by laici byli nápomocni kněžím, aby se společně pomáhaly řešit problémy farnosti a také proto, aby se mohla racionalizovat duchovní správa.

13. Žádáme možnost vzájemného styku s křesťanskými organizacemi v celém světě podle vlastního výběru.

14. Žádáme, aby věřícím občanům bylo umožněno organizování a účast, ať již samostatně nebo společně i na poutní místa v zahraničí.

15. Žádáme, aby věřícím občanům byly v plném rozsahu zabezpečeny náboženské publikace podle skutečných potřeb věřících. Umožnit založení náboženských nakladatelství pod vedením církevních představitelů, povolit vydávání náboženských časopisů různého zaměření, povolit otevření veřejných knihoven a čítáren s náboženskou literaturou.

16. Žádáme, aby různé opisování a rozšiřování náboženských textů nebylo považováno za nedovolené podnikání nebo jiný trestný čin, nebo přečin.

17. Žádáme možnost odebírání náboženské literatury ze zahraničí podle zájmů a potřeb věřících. Proto žádáme, aby tato literatura nebyla celními orgány zabavována.

18. Žádáme právo na pořad v rozhlase a televizi po dohodě se Sborem ordinářů ČSR nebo později s předsedou biskupské konference.

19. Žádáme, aby bylo zamezeno záměrné rušení vatikánského rozhlasu v české a slovenské řeči a také vysílání mše sv. v české a slovenské řeči vysílané každou neděli rozhlasovou stanicí Svobodná Evropa.

20. Žádáme, aby byla dovolena nejen ateistická propaganda, ale aby bylo dovoleno a umožněno i veřejné šíření křesťanského učení, jak duchovními osobami, tak i laiky. Proto také žádáme, tak jako je využíván právem marxistů a jiných ateistů kritické hodnocení náboženství a církví, tak aby byla dána stejná možnost křesťanům a jiným občanům, aby i oni ve svých publikacích a veřejném životě mohli podrobit kritickému hodnocení učení marxismu-leninismu a aby tato činnost nebyla posuzována jako nějaký trestný čin.

21. Žádáme, aby byly vráceny zabrané církevní budovy, které se z vlastních prostředků pořídili věřící občané a které jsou potřebné pro činnost církve, včetně budov na poutních místech, exercičních domů, budov bohosloveckých fakult, zabraných budov řeholních společností i s příslušenstvím a ostatního majetku k užívání pro účely uvedené v Kodexu kanonického práva (C 1254 § 1, 2)

22. Žádáme, aby byla umožněna stavba nových kostelů tam, kde je jich potřeba.

23. Žádáme zamezení svévolného odstraňování křížů, soch, kapliček a jiných náboženských a kulturních památek po našich předcích z návsi, cest, měst a jiných míst.

24. Žádáme, aby pravomoc církevních tajemníků byla vymezena na základě marxistické zásady, že „Církev se musí stát svobodnými na státní moci, nezávislými spolky občanů stejného smýšlení.“ Z tohoto důvodu ať je z pravomoci církevních tajemníků vyčleněna pravomoc zasahovat do jmenování, přeložení i výkonu činnosti duchovních a zasahovat do všech ostatních věcí, které ve většině demokratických států jsou vnitřní záležitostí církví. Nejlépe by však bylo, kdyby tato funkce byla zrušena.

25. Žádáme urychlenou a důslednou rehabilitaci nezákonně odsouzených kněží, řeholníků a aktivních náboženských laiků.

26. Žádáme zamezení diskriminace věřících křesťanů v zaměstnání, především ve školství.

27. Žádáme, aby věřící občané měli možnost v rámci petičního práva vždy se vyjadřovat k jakýmkoliv problémům, o kterých jsou přesvědčeni, že je jejich morální povinností se k nim vyjádřit. Žádáme také, aby za tuto svoji aktivitu pak nebyli obviňováni z nezákonné činnosti a aby jim nebyl petiční materiál zabavován.

28. Žádáme, aby byly zrušeny všechny právní předpisy, které neoprávněně kriminalizují značnou část náboženské činnosti duchovních i laiků.

29. Žádáme doplnění nebo úpravu těchto článků naší dosavadní ústavy.

- a) čl. 16 ústavy, ve kterém je uvedeno, že: „Veškerá kulturní politika v Československu, rozvoj, vzdělání, výchova a vyučování jsou vedeny v duchu vědeckého světového názoru, marxismu-leninismu “ nutno pozměnit tak, aby se nebránilo církvi v jejím vlivu v kulturní oblasti, rozvoji vzdělání i vyučování a v její úloze výchovy a výuky i malých dětí.
- b) čl. 20 odst. 2) doplnit, aby zněl takto: „Rovnoprávnost všech občanů bez zřetele na národnost, rasu a náboženství je zaručena,“
- c) čl. 24 odst. 3) ve kterém je uvedeno, že: „Veškerá výchova a všechno vyučování jsou založeny na vědeckém světovém názoru...“ nutno pozměnit v tom smyslu, aby bylo respektováno přání rodičů, aby výchova jejich dětí byla v souladu s jejich náboženským přesvědčením.
- d) čl. 8 odst. 1) ve kterém je uvedeno, že: „Všem občanům je zaručena svoboda projevu ve všech oborech života společnosti, zejména také svoboda projevu a tisku “, je nutno doplnit v tom smyslu, aby se zrovnoprávnila protináboženská i náboženská propaganda. Umožnit církvi svobodně využívat všech sdělovacích prostředků.
- e) čl. 32 odst. 1) uvádí: “Svoboda vyznání je zaručena. Každý může vyznávat jakoukoli náboženskou víru nebo být bez vyznání i provádět náboženské úkony.“ Doplnit v tom smyslu, aby svoji víru kněz i laik mohl nejen vyznávat, ale i veřejně šířit.

30. Žádáme také, aby všechny platné zákony a závazné právní předpisy dotýkající se přímo nebo nepřímo náboženské oblasti byly uvedeny do souladu s Mezinárodním paktem o občanských a politických právech, jak je uvedeno v čl. 2. tohoto paktu. Jde zvláště o tyto články:

- čl. 18 týkající se práva občanů na svobodu myšlení, svědomí a náboženství.
- čl. 19 týkající se práva občanů zastávat svůj názor bez překážky.
- čl. 20 týkající se zákazu jakékoli národní, rasové a náboženské nenávisti.
- čl. 21 uznávající právo občanů na pokojné shromažďování.
- čl. 22 uznávající právo občanů na svobodu sdružovat se s jinými.
- čl. 26 zakazující jakoukoli diskriminaci podle rasy, barvy, pohlaví, jazyka, politického nebo jiného přesvědčení atd.
- čl. 27 uznávající právo etnických, náboženských nebo jazykových menšin na užívání své vlastní kultury, vyznání a projevu svého vlastního náboženství.

31. Žádáme, aby byla utvořena smíšená komise, složená ze zástupců státních orgánů a zástupců katolické církve, včetně laiků, jmenovaných Otcem kardinálem Tomáškem a podobně i se zástupci katolické církve ze Slovenska, která by se našimi návrhy zabývala a je řešila.

V hodnocení současné situace a v námi podporovaných návrzích Otce kardinála Tomáška i v našich dalších návrzích k nápravě dosavadních nedostatků vycházíme z možností, které nám poskytuje naše Ústava, z přijatých a ratifikovaných Helsinských dokumentů a povinnosti státních orgánů dodržovat zásady marxismu-leninismu ve vztahu k náboženství, v nichž je uvedeno:

- každý musí mít volnost vyznávat jakékoli náboženství, nebo nevyznávat žádné náboženství,
- dělat nějaké rozdíly mezi občany pokud jde o jejich práva v souvislosti s náboženským vyznáním je naprosto nepřípustné,
- z oficiálních dokumentů musí být bezpodmínečně odstraněna jakákoli zmínka o tom či onom vyznání občanů,
- církve se musí stát úplně svobodnými, na státní moci nezávislými spolky občanů stejného smýšlení,

- jen důsledné splnění těchto požadavků může skoncovat s hanebnou a prokletou minulostí, kdy církev byla v nevolnické závislosti na státu. (Marx – Engels – Lenin, O ateismu – 1974, str. 137)

Ztotožňujeme se proto také se stanoviskem nynějšího sv. Otce Jana Pavla II., který ve své encyklice „Vykupitel člověka“ uvádí: „Je proto těžké přijmout třeba i jen z čistě lidského stanoviska, podle něhož pouze ateismus má občanské právo ve veřejném a společenském životě, zatímco věřící jakoby ze zásady jsou sotva trpěni, anebo se s nimi jedná jako s občany nižší třídy, či dokonce – ano i to se stalo – jsou zcela zbaveni občanských práv.“ Dále pokračuje: “Přesto však z moci svého úřadu se chci jménem věřících celého světa obrátit na ty, na nichž nějakým způsobem závisí organizace veřejného života. Žádám je snažně, aby respektovali práva náboženství a působení církve. Není to prosba o nějakou výsadu, nýbrž o respektování zásadního práva, jehož uplatňování je jedním ze zásadních měřítek opravdového lidského pokroku v každém režimu společnosti, systému či prostředí.“

Tyto naše návrhy, přání a podněty nelze pokládat za nějaké maximalistické požadavky, ale za nutné potřeby církve, které jsou běžně uplatňované a také dodržované ve všech svobodných demokratických státech ať již s odhlášením církve od státu nebo bez ní. K těmto našim návrhům dala podnět důkladná „inventarizace“ všech dosud neřešených nebo dosud nevyřešených problémů mezi státem a katolickou církví, které vznikly po r. 1948 a které dosud přetrvávají. Připomínáme, že v předchozím období našeho samostatného státu po r. 1918 tyto problémy buď vůbec neexistovaly a pokud se nějaké vyskytly, byly vždy vyřešeny k oboustranné spokojenosti.

Inspirací pro naši angažovanost v této oblasti vztahu církve se státem jsou nám také směrnice uvedené v encyklice Jana XXIII. PACEM IN TERRIS, ve které je uvedeno:

- Autorita je především moc duchovního rázu ... nikdo nemá právo dělat vnitřní nátlak na druhého (str. 24.)
- Veřejná moc tedy může zavazovat ve svědomí pouze tehdy, když její autorita je ve vnitřním vztahu s autoritou Boží a má-li na ní podíl. Moc vládnout je požadavek rázu duchovního a pochází od Boha. Jestliže tedy vládcí světů ukládají zákony a poroučejí, co je v rozporu s tímto řádem a tedy i s vůlí Boží, pak jejich příkazy a zákony nemají závaznou sílu pro svědomí občanů, protože více musíme poslouchat Boha nežli lidi ... je-li zákon v rozporu s příkazem rozumu ... přestává být zákonem a stává se spíše činem násilným. (str. 25.)
- V dnešní době společné blaho záleží především v tom, aby byla zachována osobní práva a povinnosti občanů. (str. 28.)
- Když tedy nositelé veřejné moci neuznávají nebo porušují práva občanů, proviňují se proti povinnostem svého úřadu a nejen to, jejich rozkazy nemají závaznou moc. (str. 29.)
- Základním úkolem veřejné moci je řídit a harmonicky upravovat vztahy lidí, sdružených ve společnosti, a to tak aby jedni, užívající svých práv neomezovali jiné v jejich právech. Za druhé, aby nikdo obranou svých práv nepřekážel druhým v plnění jejich povinností a konečně, aby práva všech byla s účinností uchováována neporušena a byla-li snad porušena, aby se jich občanům znovu dostalo. (str. 30.)

V části V. Napomenutí a výzvy věřícím je uvedeno: „Všem lidem dobré vůle připadá složitý úkol: Obnovit vztahy lidského soužití na základě pravdy, spravedlnosti, lásky, svobody ... Jistěže není mnoho takových lidí, kteří si to vzali za svůj životní úkol a kteří si tak získávají opravdu velké zásluhy o lidskou společnost. Jim náleží naše veřejná pochvala, ale též se k nim nese naléhavá výzva, aby vytrvali ve své spásavé práci. Současně nás utěšuje naděje, že jejich počet poroste a to především z řad katolíků, kteří jsou si vědomi své povinnosti a nechávají se vést láskou. (str. 64.)

Doufáme, že nalezneme u představitelů našeho veřejného života, k nimž se přímo i prostřednictvím svých církevních představitelů obracíme s těmito podněty a návrhy, pochopení a snahu zajistit nám účinným způsobem vnější podmínky pro rozvoj vnitřního života duchovního a zajištění lepší budoucnosti nás všech.

Dáno na první neděli adventní r. 1987, v den zahájení roku Anežky Přemyslovny a v den zahájení velkého díla duchovní obnovy: desetiletou přípravu na Milénium – tisíciletou památku mučednické smrti svatého Vojtěcha, vyhlášené společným pastýřským listem našich biskupů a administrátorů českých a moravských diecézí, k němuž se také my připojujeme a jej plně podporujeme.

Oznámení o zahájení podpisové akce od 1. 1. 1988 za prosazení uvedených návrhů zasláno na generální prokuraturu ČSR doporučeným dopisem ze dne 7. prosince 1987.